

לקו"ש חלק י"א פי יתרו שיחה ב

פיענוח מראי מקומות

שמות כ, י: ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך:

ירושלמי שבת פט"ו ה"ג: א"ר אבהו שבת לה' שבות כה'. מה הקב"ה שבת ממאמר אף את שבות ממאמר. מעשה בחסיד אחד שיצא לטיול בכרמו בשבת וראה שם פירצה אחת וחשב לגדרו במוצאי שבת אמר הואיל וחשבתי לגדרה איני גודרה עולמית. מה פעל לו הקב"ה זימן לו סוכה אחת של נצפה ועלת לתוכה וגדרתא ממנה היה ניזון וממנה היה מתפרנס כל ימיו

3) ראה פני משה ד"ה מה הקב"ה: ממאמר הוא שבת בו שבדבר ה' השמים נעשו וכתוב ביה וישבות ביום השביעי וזהו ממאמר, ואף אתה תשבות בו ממאמר שאפילו אמירה בעלמא מה לעשות אחר השבת תשבות ממנו וכהאי עובדא דלקמיה.

וקה"ע ד"ה אף אתה: שלא לדבר שיחת חולין שאינן נצרכים לעסקי שבת **לירושלמי** **שם**.

4) פרשתנו שם, יא כי ששת ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בס וינח ביום השביעי על כן ברכך יהוה את יום השבת ויקדשהו".

5) ראה רד"ק ישעי' נח, יג עה"פ "אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש יהוה מכבד וכבדתו מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר" פירש הרד"ק "ואמרו ודבר, שלא יהיה דבורך של שבת כדבורך של חול, כלומר שידבר בשבת בנחת וימעט בדברים, ואמר דבר דבור אסור הרהור מותר ואעפ"כ החסידים נזהרים אפי' מהרהור חפציהם אלא בחפצי שמים כמעשה החסיד הוא

1) פרשתינו כ, י ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך וגרך אשר בשעריך".

2) שבת פט"ו ה"ג "א"ר אבהו שבת לה' שבות כה'. מה הקב"ה שבת ממאמר אף את שבות ממאמר. מעשה בחסיד אחד שיצא לטיול בכרמו בשבת וראה שם פירצה אחת וחשב לגדרו במוצאי שבת אמר הואיל וחשבתי לגדרה איני גודרה עולמית. מה פעל לו הקב"ה זימן לו סוכה אחת של נצפה ועלת לתוכה וגדרתא ממנה היה ניזון וממנה היה מתפרנס כל ימיו". **וראה גם פסיקתא רבתי פכ"ג, ג** "שבת לה' אלקיך רבי תנחומא ואמרי לה רבי אליעזר בשם רבי מאיר שבות כאלקיך מה אלקיך שבת ממאמר אף אתה שבות מן המאמר. אמר רבי אייבו שבות מן המחשבה אמר רבי ברכיא מעשה בחסיד אחד שיצא לטייל בתוך כרמו בשבת לידע מה צריך וראה שם פירצה אחת וחשב עליה לגודרה במוצאי שבת אמר הואיל וחשבתי עליה בשבת איני גודרה עולמית מה פרע לו הקב"ה אילן אחד של נצפה שגדל בתוכה וגדרה והיה מתפרנס ממנו כל ימיו.

שמספר במסכת שבת, וי"ת ודבר דבר ומלמלא מלין דאונס, פי' דבר און כי כן מתרגם און אונס וזה אסור אפילו בחול".

ואף ש"משום עונג שבת מצוה שלא להרהר כלל בעסקיו אלא יהא בעיניו כאלו כל מלאכתך עשוי" (שו"ע או"ח סי' שו ס"ח "הרהור בעסקיו מותר ומ"מ משום עונג שבת מצוה שלא יחשוב בהם כלל ויהא בעיניו כאלו כל מלאכתו עשויה". **שו"ע אדה"ז שם סכ"א** "מותר להרהר בעסקיו אפילו האיך לעשות מלאכות גמורות אחר השבת שלא אסרו אלא דבור לדב . ומשום ענג שבת מצוה שלא להרהר כלל בעסקיו אלא יהא בעיניו כאילו כל מלאכתו עשויה")

- הרי מצד מדת חסידות יש בזה (לא רק העדר העונג, אלא) גם העדר השביתה ממלאכה. ורק מטעם זה מקום לקבל ע"ע "איני גודרה עולמית" - בדוגמא שבעשיית מלאכה ממש אסורה עליו עולמית - שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס שיח "המבשל בשבת או שעשה אחת משאר מלאכות במזיד אסור לו לעולם ליהנות מאותה מלאכה משום קנס וגם הקדרה שבישל בה אסורה לו לעולם מפני שהיא בלועה מדבר האסור לו". (ראה בפ"מ שם. חכמת שלמה וט"ז שבהערה 8).

- ועוד נפק"מ: באם לא יכול לפעול בעצמו שיהא "כאלו כל מלאכתו עשוי" ובמילא מצטער באם לא יהרהר איך לעשותה (במוצ"ש) - שאז ה"ז בדוגמת המתענה בשבת מפני שמתענג בזה (שו"ע אדה"ז או"ח סרפ"ח ס"ז "ויש אומרים עוד שאפילו החלומות שמתענים עליהם לדברי הכל לא יתענה עליהם בשבת אלא אם כן התענית עונג לו שנפשו עגומה עליו אם לא יתענה ולפי שעונג השבת הוא מן התורה ואף להאומרים שהוא מדברי קבלה כמו שנתבאר בסי' רמ"בסא מכל מקום להתענות לגמרי לדברי הכל אסור מן התורה כמ"ש בסי' תק"ע ותענית חלום אינה חובה ולא מצוה אלא רשות אפילו בחול לפיכך (א) יש להורות כן הלכה למעשה שלא יתענה בשבת על שום חלום

אלא אם כן אינו מבטל בו עונג שבת שיש לו עונג מהתענית יותר ממה שיהיה לו כשיאכל וייתה שיצטער מפחד החלום אבל אדם שאינו מתפחד כל כך מהחלום או אפילו אם מתפחד אלא שהתענית קשה לו ומצטער בו הרבה יותר ממה שמצטער בפחד החלום אסור להתענות בשבת על שום חלום".

וראה שו"ע שם ס"ב "י"א שאדם שמזיק לו האכילה דאז עונג הוא לו שלא לאכול לא יאכל". **וראה לקמן הערה 10. ועצ"ע.**

(6 ראה בפ"מ שם.

(7 וכדמוכח גם בפסיקתא רבתי (שם) שדרש עה"פ "שבת לה' אלקיך": אמר רבי אייבו שבות מן המחשבה א"ר ברכי מעשה בחסיד אחד כו'.

(8 גם בבלי (שבת קנ, ב) מובא ה"מעשה בחסיד א' כו' "תנו רבנן מעשה בחסיד אחד שנפרצה לו פרץ בתוך שדהו ונמלך עליה לגודרה ונזכר ששבת הוא ונמנע אותו חסיד ולא גדרה ונעשה לו נס ועלתה בו צלף וממנה היתה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו" - שהי' נזהר גם במחשבה

(ראה בחדא"ג מהרש"א "ונמלך עליה לגודרה ונזכר ששבת כו'. ונמלך משמע במחשבה ואע"ג דהרהור מותר כדאמרי לעיל גם שהיה שוגג בהרהור כדאמר ונזכר ששבת היה מ"מ ממדת חסידות הוה שנמנע מלגדור ולכך נעשה לו נס כו' ודו"ק".

חכמת שלמה שבת שם "ונמלך עליה לגודרה כו'. נ"ב נ"ל במחשבה ואף דהרהור מותר, אדם חשוב וחסיד שאני והחמיר על עצמו שלא להוציא מכח אל הפועל אותה מחשבה ולא רצה ליהנות ממנה ודו"ק".

ט"ז או"ח סש"ז סקי"ד "בכדי שיעשו. זה דעת רמב"ם ובי"ה הביא בשם רי"ו דאסור לו לעולם משום קנס כך דקדקו הפוסקים בפי' השוכר את הפועלי עכ"ל ופסק כרמב"ם ולעד"נ לפרש מאמר אחד בפרק שואל כשיטת רי"ו דאמרינן ת"ר מעשה בחסיד א' שנפרצה לו פרצה בתוך שדהו ונמלך עליה

לתחתונים לבראם מאין ליש ולהחיות ולקיימם נקראו בשם אותיו הקדושות שהן בחי' המשכת החיות מרצונו וחכמתו ומדותיו להתהוות עולמות ולהחיותם והם שני מיני עולמות עלמין סתימין דלא אתגליין הם המתהוים וחיים וקיימים מכחות והמשכות נעלמות כמו אותיו המחשבה שבנשמת האדם עד"מ ועלמין דאתגליין נבראו וחיים מהתגלות שנתגלו כחות והמשכות הנעלמות הנקראות בשם אותיו המחשב' וכשהן בבחי' התגלות להחיו עלמין דאתגליין נקראות בשם מאמרות ודבר ה' ורוח פיו"

(ע"פ המבואר שם - מובנות כמה שאלות ויש לתווד בהמחלוקת שבין הרמב"ם (מו"נ ח"א ס"פ סה"ו וכל 'אמירה' ו'דיבור' שבאו מיוחסים לאלוה הם משני הענינים האחרונים - רצוני לומר שהם אם כנוי על הרצון והחפץ או כינוי על הענין המובן מאת האלוה . . ואמנם הכינוי על הרצון והחפץ ב'אמירה' ו'דיבור' הוא כמו שבארתי מעניני שתוף זאת המילה; ועוד על צד הדמיון לנו כמו שהעירונו במה שקדם. כי לא יבין האדם בתחלת מחשבה איך יעשה הדבר אשר ירצה הרוצה לעשותו ברצון לבד; אבל אי אפשר בתחלת הדעת מבלתי שיעשה הרוצה הדבר אשר ירצה להמציאו או יצוה לזולתו לעשותו. ולזה הושאל לאלוה הצווי בהיות מה שרצה היותו ונאמר שהוא צוה שיהיה כך; והיה כל זה על צד הדמיון בפעולותינו (מחובר אל היות זאת המילה גם כן מורה על ענין רצה כמו שבארנו). וכל מה שבא בימעשה בראשיתו ויאמר ויאמר' - ענינו רצה או חפץ. וכבר זכר זה זולתנו והתפרסם מאד. והמופת עליו - רצוני לומר שאלו ה'מאמרות' אמנם הם רצונים לא מאמרים - כי מאמרי הצווי אמנם יהיו לנמצא יקבל הצווי ההוא. כן אמרו "בדבר יי שמים נעשו" - כמו "וברוח פיו כל צבאם" כמו ש'פיו ו'רוח פיו' - השאלה כן 'דברו' ו'מאמרו' - השאלה והענין - שהם נמצאו בכונתו וברצונו. וזה ממה שלא יסכלו אדם מחכמינו (הידועים")

לגודרה ונזכר ששבת היתה ונמנע אותה חסיד ולא גדרה ונעש' לו נס ועלת' לו צלף וממנו הית' פרנסתו וכו' ק' למה קראוהו חסיד במה שלא גדר בשבת ותו מאי נמלך דאמר מה ספק היה ליעץ ע"ז ונ"ל דתחלה ידע ג"כ דשבת היתה רק שנמלך לגדור ע"י עכו"ם כדאיתא בסמוך לענין להציל מההפסד וע"ז נזכר ואמר דזה אסור דשבת היא כלומר משום שבות דשבת ונמנע גם בחול מלגודר' כר"י דכאן ואע"ג דלא עביד מעשה ע"י אלא דמחשבה היתה זה היה החסידות שלו שפסק אנפשיה דמחשבה כמעשה. ועוד נראה לי לומר דשבת היה מתיעץ האיך יגדור בחול והיה סבור שאין זה חטא ואח"כ נתחרט כיון שבשבת חישב על זה ובשביל זה לא גדר אפי' בחול כדי שלא יהנה ממחשבה זו וזה עיקר כי כן הוא בירושלמי בהדיא: כתוב בס"ח שאסור להזכיר בשבת מאוהב שלו שמת". (ועוד).

אמנם בבבלי מובא ה"מעשה בחסיד א"י בהמשך להמשנה "אין מחשיכין כו" (ולא לשביתה מדיבור) (עיי"ש בגמרא), ובירושלמי בא בהמשך לאיסור דיבור

- כי בבבלי השביתה ממחשבה היא זהירות נוספת בענין המלאכה, משא"כ להירושלמי שתוכן ב' הענינים - שביתה מדיבור וזהירות במחשבה - חד הוא - שבות כה"ל.

(9) שער היחודה"א פי"א "והנה גם עשרה מאמרות ג"כ נקראו בשם מאמרו' לגבי הנבראי בלבד כי כמו שהמדות שבנשמת האדם כשבאות להתגלו' במעשה הן באות מלובשות באותיות המחשבה . . כי א"א לעשות בלי מחשבה ואם מצוה לאחרים לעשות כמו המלך אזי מתלבשת מדת החסד וגם אותיות המחשבה באותיות הדבור . . כך עד"מ מדותיו של הקב"ה כשבאות לבחי' התגלות פעולתן בתחתוני' נקרא גילוי זה והמשכת פעולה זו בשם מאמר . . כגון לבריאת האור ממדת החסד נמשך ממנה המשכת פעולה וכח לפעול ולברוא בו את האור והמשכת כח זה וחיות זו נקראת בשם מאמר ואותיות יהי אור . . ונמצא כי כל חיות וכחות הנמשכות ממדותיו הקדושות

והרמב"ן (בראשית א, ג "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהִי אֹר מִלֵּת אֲמִירָה בְּכֹאן לְהוֹרוֹת עַל הַחֲפֹץ, כְּדָרַךְ "מָה תֹאמַר נִפְשֶׁךָ וְאָעֲשֶׂה לָּךְ" (שְׁמוּאֵל א כ ד), מָה תִרְצֶה וְתַחֲפוֹץ, וְכֵן "וַיִּתְּהִי אֱשֶׁה לְבֶן אֲדָנֶיךָ כְּאֲשֶׁר דָּבַר ה' (לְהֵלֶן כִּד נֹא), כֹּאֲשֶׁר רָצָה; כִּי כֵן הוּא הִרְצוֹן לִפְנֵינוּ. אוּ הוּא כְּגוֹן מַחֲשֶׁבָה, כְּמוֹ "הָאֲמָרָה בְּלִבְבָהּ" (יִשְׁעִיהוּ מִז ח); "וְאָמְרוּ אֲלֵפֵי יְהוּדָה בְּלִבָּם" (זְכַרְיָה יב ה). וְהֵעֵנִי, לֹמַר שֶׁלֹּא הִיא בַעֲמַל. וְכֵךְ קִרְאוּ רְבוּתֵינוּ לְזֶה "מַחֲשֶׁבָה"; אֲמָרוּ: מַחֲשֶׁבָה – בְּיוֹם; הַמַּעֲשֶׂה – עִם דְּמָדוּמֵי חֲמָה. וְהוּא לְהוֹרוֹת עַל דְּבַר מַחוּשֵׁב שִׁישׁ בּו טַעַם, לֹא חֲפֹץ פְּשוּט (בְּלִבְד").

לְהִרְאִיבֵע (שם "וַיֹּאמֶר. אֲמַר הַגְּאוֹן כִּי פִי וַיֹּאמֶר כְּמוֹ וִירְצָה וְאִילוֹ הִיא כֵן הִיא רְאוּי לְהִיּוֹת אֹר. רֵק הוּא כְּמַשְׁמַעוֹ וְכֵן בְּדַבַּר ה' שְׁמִים נַעֲשׂוּ. כִּי הוּא צוּה וְנִבְרָאוּ. וְהִטְעַם כְּנוֹי עַל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁלֹּא הִיא בִּיגִיעָה. וְעַל דְּרַךְ מַשֵּׁל מֶלֶךְ וּמִשְׁרַתֵּינוּ וְזֶה הָאֹר הִיא לְמַעֲלָה מִן הָרוּח").

וְרָאָה בַחֲיֵי שֵׁם "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים. מֵלֵת אֲמִירָה הִיא הַחֲפֹץ מָה תֹאמַר נִפְשֶׁךָ וְמָה תִרְצֶה וְתַחֲפוֹץ, אוּ יִהְיֶה עֵנִין וַיֹּאמֶר וְגִזַּר כְּעֵנִין שְׁנֹאמַר (אִיּוֹב כב נח) וְתִגְזַר אֹמַר וַיִּקַּם לָךְ").

9* יְדוּע דְּבַשְׁתָּ מַחֲדָשׁ בְּטוֹבוֹ מַע"ב מַבְחִי **הַמַּחֲשֶׁבָה וְשׁוֹבֵת רֵק מַעֲשִׂי וְדַבּוֹר (לְקו"ת דְּבָרִים סו, ג** "אֲךָ הֵעֵנִין דְּכַתִּיב כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה דִּיקָא דְהֵינּוּ מָה שֶׁנִּתְפַּשֵּׁט וְנִמְשָׁךְ הַחַיּוֹת ע"י בַחֲיֵי עֲשִׂיָה אֲבַל בְּשַׁבַּת שַׁבַּת מַבְחִינַת הַתְּלַבְּשׁוֹת בַּבַּחֲיֵי עֲשִׂיָה וְגַם לֹא נִתְלַבֵּשׁ בַּבַּחֲיֵי הַדִּיבּוֹר שֶׁהֵם עֲשָׂרָה מֵאֲמָרוֹת שְׁבַהֵם נִבְרָא הָעוֹלָם. . אֲלֹא הַתְּלַבְּשׁוֹת אֹר א"ס ב"ה לְהוֹוֹת וְלְהַחַיּוֹת הַבְּרוּאִים וְלִדְשׁ בְּטוֹבוֹ מֵאִין לִישׁ בְּשַׁבַּת בּוֹא בַּבַּחֲיֵי הַמַּחֲשֶׁבָה לְבַדָּה שֶׁהוּא עוֹלָם הַבְּרִיאָה. . וְלִכֵּן אֲרַז"ל דִּיבּוֹר אֲסוֹר הִרְהוֹר מוֹתֵר אֲבַל אִין זֶה בְּדָרַךְ הַתְּלַבְּשׁוֹת אֲלֹא בַחֲיֵינַת עֲשִׂיָה הוּא בַּבַּחֲיֵי בִיטוֹל לְגַבִּי בַחֲיֵי הַמַּחֲשֶׁבָה הַנ"ל. וְלִזֶּה יֵשׁ נוֹסַחַאוֹת בְּבִרְכַת יוֹצֵר בְּשַׁבַּת שְׁאִין אֹמְרִים מָה רְבוּ מַעֲשִׂיךָ כו' לְפִי שְׁבַשְׁתָּ אִין הַתְּלַבְּשׁוֹת בַּבַּחֲיֵי עֲשִׂיָה אֲבַל בְּאֲמַת הַנוֹסַחַא הַעִיקָרִית לֹמַר גַּם בְּשַׁבַּת

מָה רְבוּ מַעֲשִׂיךָ כִּי גַם בַּחֲיֵי מַחֲשֶׁבָה הוּא בַּחֲיֵי עֲשִׂיָה לְגַבִּי קוּב"ה. . וְהֵנָּה לְשׁוֹן שְׁבִיתָה שְׁנֹאמַר אֲצַל הַקְּב"ה כִּי בּו שַׁבַּת הוּא עַד"מ כֹּאֲדָם הַשׁוֹבֵת וְנַח מִמְּלֹאכְתּוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁבַשְׁעַת מַעֲשֶׂה הִיא שְׁכָלוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ מְלוּבָשִׁים בְּמַעֲשֶׂה הַהִיא וְאֲחִ"כ כְּשֹׁבֵת חֲזָרוּ שְׁכָלוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ לְמַקּוֹרָן. וְגַם הַמַּעֲשֶׂה הַהִיא כְּלוּלָה בְּהֵם שְׁבַשְׁכָלוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ יֵשׁ ג"כ בַּחֲיֵי הַמַּעֲשֶׂה דְהֵינּוּ בַּחֲיֵי מַעֲשֶׂה שְׁבַשְׁכָלוֹ שֶׁהוּא מִתְּבוּנָן בְּשְׁכָלוֹ עַל הַמַּעֲשֶׂה שֶׁעָשָׂה וְהִרִי עוֹלָה הַחַיּוֹת הַמַּתְפַּשֵּׁט וְשְׁכָלוֹ וּמַחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ בְּמַעֲשֶׂה וְחֹזֵר לְהַתְּכַלֵּל בְּמַקּוֹרוֹ הוּא הַשְּׁכָל וְהַמַּחֲשֶׁבָה. וְכֵךְ עַד"ז בְּשַׁבַּת עוֹלָה הַחַיּוֹת שֶׁנִּמְשָׁךְ בְּשֵׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה בַע"מ שְׁנִבְרָא הָעוֹלָם לְבַחֲיֵי הַמַּחֲשֶׁבָה (דְהֵינּוּ שְׁעַלְמִין דְּאֲתַגְלִיין מְקַבְּלִים הַחַיּוֹת מִמְּקוֹם שְׁמַקְבָּלִים עַלְמִין סְתִימִין וְנִקְרָא חֲצַר הַפְּנִימִית הַפּוֹנֵה קָדִים וְעַלְמִין סְתִימִין מִתְּעַלִּים יוֹתֵר כו')". **וּבְכ"מ**)

- אֲבַל עַכְצ"ל שְׁבִיזָה הַכוּוֹנָה לֹא לַעֲשִׂי שְׁבַמְח' (שְׁבִיזָה נִבְרָאוֹ עַלְמִין סְתִימִין - רָאָה אָגָה"ק סו"ס יט "הַאוֹתִיוֹת הַנְּגַלוֹת לָנוּ הֵן בְּמַעֲשֶׂה דְּבּוֹר וּמַחֲשֶׁבָה. דְּמַעֲשֶׂה הֵן תְּמוֹנֹת הַאוֹתִיוֹת שְׁבַכְתָּב אֲשׁוּרֵי שְׁבַס"ת. וְאוֹתִיוֹת הַדְּבּוֹר נַחֲקָקוֹת בְּהַבֵּל וְקוֹל הַמַּתְחַלֵּק לְכ"ב חֲלָקִים שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה בְּצוֹרְתָן. . וְאוֹתִיוֹת הַמַּחֲשֶׁבָה הֵן ג"כ בְּכָל לְשׁוֹן שְׁאֲדָם מַחֲשֶׁב תִּיבּוֹת וְאוֹתִיוֹת הַלְּשׁוֹן שֶׁהֵן כ"ב לְבַד. רֵק שְׁבַמַּחֲשֶׁבָה יֵשׁ בָּהּ ג' מִינֵי בַחֲיֵי אוֹתִיוֹת. שֶׁהִרִי כְּשֵׁרוּאָה בְּס"ת תְּמוֹנֹת הַאוֹתִיוֹת הֵן מִצְטִיירוֹת בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ וְזֶה נִקְרָא בַחֲיֵינַת עֲשִׂיָה שְׁבַמַּחֲשֶׁבָה. וְכֵן כֹּאֲשֶׁר שׁוּמַע אוֹתִיוֹת הַדְּבּוֹר הֵן נִרְשָׁמוֹת בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ וּמִהִרְהָר בְּהֵן וְזֶה נִקְרָא בַחֲיֵינַת דְּבּוֹר שְׁבַמְח' וּבַחֲיֵי יִצִּירָה. וְאוֹתִיוֹת הַמַּחֲשֶׁבָה לְבַדָּה בְּלִי הִרְהוֹר אוֹתִיוֹת הַדְּבּוֹר נִק' מַח' שְׁבַמַּחֲשֶׁבָה. בַּחֲיֵי בְרִיאָה. וְהֵנָּה אוֹתִיוֹת הַדְּבּוֹר מִמַּשׁ הֵן מִתְּהוּוֹת וּמְקַבְּלוֹת חַיּוֹתָן מֵאוֹתִיוֹת אֲלוֹ עֲצָמָן שְׁבַמְח'. וְאִף שְׁלַפְעִמִים מִדְּבַר אָדָם וּמִהִרְהָר בְּדַבַּר אַחֵר. הִרִי אִינוּ יִכּוֹל לְדַבַּר כ"א אוֹתָן דְּבוּרִים וְצִירוֹפִים שְׁכַבֵּר דְּבַרָם וְהִיוּ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ פְּעָמִים רְבוֹת מֵאֵד וְנִשְׂאָר בְּדִיבּוּרִים וְצִירוֹפִים אֲלוֹ הַרְשִׁימוֹ מִהַמַּחֲשֶׁבָה שֶׁנִּכְנַסָּה בְּהֵם פְּעָמִים רְבוֹת. וְזֶהוּ בַּחֲיֵי אַחוּרִיִּים וְחִיצוֹנִיִּים נַה"י מִפְּרָצוֹן

העליון שנכנס בתחתון להיות לו בחי' מוחין וחיות כנודע").

ולהעיר מאופן חיות העולמות בר"ה (ראה סידור ש' התקיעות רמו, ג "אך הנה יש להבין עוד ענין אחד, והוא להיות שר"ה הוא ראשית התחלות התהוות מקור למוחין דנוקבא שהוא מקור כל התהוות העולמות מאין ליש כידוע, וא"כ הרי היה מההכרח שיחזור כל חיות העולמות למקורן הראשון . . אך הענין הוא דכל המשכות הנעשים ע"י השופר, גם בשביל השפעה לעולמות הרי הוא רק בחי' פנימיות האצי' . . אבל בחיצוניות דזו"נ, שמהם מקבלים כל העולמות, אין בזה שינוי כלל") שחל להיות בשבת, ואכ"מ (ראה גם לקו"ש ח"ט ס"ע 219 ואילך).

10) שלכן "בני"א שסיפור שמועות כו' הוא עונג להם מותר לספרם בשבת" (רמ"א ס"ש"ז ס"א "הגה וב"א שסיפור שמועות ודברי חדושים הוא עונג להם מותר לספרם בשבת כמו בחול אבל מי שאינו מתענג אסור לאומרם כדי שיתענג בהם חבירו").

שו"ע אדה"ז שם ס"ב "ובני אדם שסיפור שמועות ודברי חידושים הוא עונג להם מותרים לספרם בשבת כמו בחול אבל גם בחול אין לבני תורה להרבות בשיחה זו משום מושב לצים אבל מי שאינו מתענג בריבוי השמועות אסור לספרם בשבת כדי שיתענג בהם חבירו").

בשירי קרבן לירושלמי שם: כ' הי"מ אע"ג דבהדיא כתוב ממצוא חפצך ודבר דבר ניחא לי' למילף מדאורייתא. אבל י"ל דכוונתו רק ל"מילף מדאורייתא" ולא שאסור מדאורייתא. וראה תו"ת כאן.

(אבל ראה תוס' שבת קנ, א ד"ה ודבור מי אסור. פי' מן התורה דהא מדשרינן דיבור של מצוה מכלל דמדאורייתא שרי: וראה השקו"ט באיסור מו"מ - בשד"ח דברי חכמים ספ"א (כרך ט' ע' 3758 ואילך)).

10*) שמות כרך ז' ס"ע ב'תשב ואילך. וראה אוה"ת בראשית ע' 50 בהג"ה

"במ"א נת' שדיבורו של הקב"ה חשיב מעשה ממש כיון מדבורו מתהוו מע"ב מאין ליש לכן השביתה מדאורייתא היא רק ממלאכה ממש ולא מן דיבור כיון [ש]מדיבור שלנו לא מתהוו מאומה א"כאינו נחשב מעשה רק מד"ס הוא שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול".

11) באוה"ת בראשית שם מסיים באו"א: רק מד"ס הוא שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חול.

12) ישעי' שם "אם תשיב משבת רגלך עשות חפציה ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש יהוה מכבד וכבדתו מעשות דרכיה ממצוא חפציה ודבר דבר".

13) אוה"ת שמות שם. וראה ב"ר פמ"ד, כב (הובא באוה"ת שם): ר' הונא ור' דוסתאי בשם רשב"ג אף מאמרו של הקב"ה (חשוב) מעשה שנא' לזרעך נתתי אתן את הארץ הזאת אין כתיב כאן אלא נתתי את הארץ הזאת.

14) ובפרט שבנוגע ל"חיצונית מהשבת" מבאר רק בחי' שמור - "שביתה מעשי' גשמית" (י"וחיצונית מהשבת הוא שביתה מעשיה גשמית כמו ששבת ה' מעשות שמים וארץ גשמיים. ופנימית השבת היא הכוונה בתפלת השבת ובת"ת לדבקה בה' אחד כמ"ש שבת לה' אלקיך וזו היא בחי' זכור. ובחי' שמור בפנימיות היא השביתה מדיבורים גשמיים כמו ששבת ה' מיו"ד מאמרות שנבראו בהם שמים וארץ גשמיים כי זה לעומת זה כו"י), ולא בחי' זכור - "מע מה"ת לקדש את יום השבת בדברים" (רמב"ם רפכ"ט מהל' שבת "מצות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים שנאמר זכור את יום השבת לקדשו". שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רע"א "מצות עשה מן התורה לקדש את יום השבת בדברים שנאמר זכור את יום השבת לקדשו כלומר זכרהו זכירות שבח וקידוש").

15) וכידוע בענין "אף עשיתיו - אף הפסיק" (לקו"ת ר"פ בלק "והענין דכתיב

ומכאן תוכחת מגולה להמכחישים ברוחניות הנפש שהרי גם באדם התחתון אנו רואים אותיות רוחניים והן שבמחשבה וגם שכל ענין המשכת האותיות בהדבור אינו מהשכל המושג. ובכ"מ.

17) ראה ד"ה וידבר גו' במדבר סיני המשך תרס"ו (ע' רלא הוצאה החדשה ע' שו): מהדבור דלמטה יכול להיות ג"כ איזה התהוות וכו', עיי"ש.

18) ע"ז טו, א "אלא אמר רמי בריה דר' ייבא גזירה משום נסיוני דזמנין דזבנה לה ניהליה סמוך לשקיעי החמה דמעלי שבתא וא"ל תא נסייה ניהליה ושמעה ליה לקליה ואזלא מחמתיה וניחא ליה דתיזל והוה ליה מחמר אחר בהמתו בשבת והמחמר אחר בהמתו בשבת חייב חטאת".

(ראה שו"ע אדה"ז סרס"ו ס"ד "ואפילו אם אין הבהמה שלו שאין כאן איסור משום שביתת בהמתו אעפ"כ צריך לזוהר בכל זה דכיון שהוא מחמר אחריה אם תעשה מלאכה גמורה יעבור על לא תעשה אע"פ שאינה שלו".

שבת קנג, ב ואילך "ומאי ניהו לאו דמחמר לא תחומין ואליבא דרבי עקיבא והבערה אליבא דרבי יוסי, רב זביד מתני הכי אמר רמי בר חמא המחמר אחר בהמה בשבת בשוגג אינו חייב חטאת במזיד חייב סקילה".

וראה ג"כ ירוש' כלאים (פ"ח סה"ב "רבי חמא בר עוקבא בשם רבי יוסי בי רבי חנינה אמר המנהיג קולו [בקול] בכלאים לוקה ותני כן הנהיגה המשיכה קרא לה ובאת אחריו נתחייב בה לשלם כשואל והתני שמואל היתה עומדת חוץ לתחום וקרא לה ובאת אחריו הרי זה פטור תמן לדעתה היא מהלכת ברם הכא על כורחה היא מהלכת" וכו').

וראה לקמן בפנים ס"ה. - אבל דתמורה (ג, ב) "דבדיבורו עשה מעשה", ה"ז רק "שעושה מחולין לקדשים" (רש"י שם (ד, ב) ד"ה אילימא משום דבדיבורו: דקאמר זו

ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו והם בחי מחשבה דיבור ומעשה בראתיו הוא בחי מחשבה שהוא יש מאין יצרתיו הוא בחי הדיבור שהוא בחי צורה שמצייר האותיות שבמחשבה. אף עשיתיו בחי המעשה כתיב בלשון אף לפי שהמעשה דבר נפרד בפני עצמו שאינו כערך הדיבור נגד המחשבה",

ועוד בלקו"ת נשא כג, ד "ובדרך כלל מתחלק לגי חלקים שהם גי עולמות בי"ע כדכתיב ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו שהם התחלקות גי מדרגות שהם גי עולמות בי"ע. . והגי עולמות בי"ע הנ"ל הוא בחי מחשבה ודיבור ומעשה .. (ואפ"ל שזהו ענין אף עשיתיו אף הפסיק הענין כמו בחי פרסא המבדלת בין יצירה שהוא כמו הגוף כי חג"ת מקננין ביצירה ובין עשי בחי רגלים)".

16) תו"א נ, א "כי הנה אותיות המחשבה והדבור שניהם ממקור א' נובעים הוא אור השכל כי המדות חסד דין ורחמים נמשכים מן השכל והמחשבה נמשכת מן המדות (היינו ע"פ רוב שהרי אין שום מחשבה אא"כ יש תאוה לדבר זה אך לפעמים המחשבה מקבלת מהשכל עצמו וממדות שבשכל אף שלא נתפשט עדיין המדה בלב. . וכ"ש בענין המחשבה רק לפעמים מקבלת המחשבה ג"כ מהמדות. .) ומשתלשלי ויורד מטה מטה להיות אותיות הדבור ועכ"ז עודם קשוריי ומיוחדים באור השכל המאיר ומתלבש בהם שהרי מחשבתו של אדם היא לפ"ע שכלו וכן מדבורו של אדם נודע חכמתו".

לקו"ת ויקרא נג, א "ויש ב' בחי כ"ב אותיות היינו אותיות המחשבה ואותיות הדבור. שאותיות המחשבה הם עדיין בבחי העלם וגם הם רוחניים שאין בהם חומר גשמי ע"ד החומר שבאותיות הדבור שהוא קול גשמי היוצא מהגרון כו' משא"כ חומר זה באותיות המחשבה שהם רוחניים. ואח"כ מהמחשבה נמשך ובא אל הגילוי באותיות הדבור. כי הן הן האותיות שבמחשבה הן הן שבדבור רק שהמחשבה היא רוחניות של הכ"ב אותיות שבדבור.

תחת זו עושה מעשה דמעיקרא חולין והשתא קדש).

(19) קהלת ח, ד.

(20) ראה המשך תרס"ו שם (ע' רלב) דגם מה שהמחשבה גורם עשי' בהאדם עצמו הוא ע"י השתלשלות כח הדיבור.

(21) ב"מ צ, ב איתמר חסמה בקול והנהיגה בקול ר' יוחנן אמר חייב ריש לקיש אמר פטור רבי יוחנן אמר חייב עקימת פיו הויה מעשה ריש לקיש אמר פטור קלא לא הויה מעשה. **סנהדרין סה, ב.**

(22) פרש"י ב"מ שם.

(23) תצא כה, ד.

(24) שם ד"ה ר"י אמר. סהנ' שם ד"ה הואיל וישנו בקול: תימה כי הדר ביה משינויא דקול ומסיק שאני עדים זוממין הואיל וישנן בראיה מאי משני מכל הני דתני בת"כ בהדיא עדים זוממין דממעט מועשה מקלל אביו ואמו ומסית ומדיח ונביא השקר ובספרים ישנים ל"ג עדים זוממין וה"ג אלא אמר רבא שאני מגדף הואיל וישנו בקול וכי פריך וקול לרבי יוחנן לאו מעשה הוא לא פריך אלא מעדים זוממים לחודיה דמודה ר' יוחנן בכולהו דקול לאו מעשה הוא אלא דוקא גבי חסמה משום דבדבורו קא עביד מעשה כשהבהמה שוחה לאכול והוא גוער בה זוקפת ראשה וה"נ עדים זוממין בדיבוריהו עבדי מעשה לחייב הנדון תדע (דבפרק בתרא דמכות (דף טז:)) א"ל רבי יוחנן לתנא לא תיתני מימר דבדיבוריה עבד מעשה אלמא לא חשיב עקימת שפתיו מעשה אלא היכא דבדיבורו עביד מעשה הלכך שינויא דקול קאי ולא הדרא ביה אלא מעדים זוממים מיהו בפ"ק דכריתות (דף ד.) קשה דאיכא התם כל הך סוגיא ושינויא דקול ליתא התם כלל וא"כ תקשה ליה מכל הני דתורת כהנים.

שבועות כא, א ד"ה חוץ מנשבע ומימר כו'. תימה והא ר' יוחנן אית ליה בהשוכר את הפועלים (ב"מ צ: ושם) גבי חסמה בקול

והנהיגה בקול עקימת פיו הויה מעשה וי"ל דשאני התם דבדיבור עושה מעשה שהבהמה נמנעת מלאכול והויה כמו מימר דא"ל רבי יוחנן לתנא לא תיתני מימר דבדיבור קעביד מעשה בריש תמורה (דף ג:): וא"ת והא בפ' ד' מיתות (סנהדרין סה: ושם) גבי הא דמשני לר' יוחנן דעקימת שפתיו דמגדף לא הויה מעשה משום דישנו בקול ופריך עליה מחסמה בקול והנהיגה בקול דאמר ר' יוחנן דעקימת שפתיו הויה מעשה ומאי קושיא התם משום דבדיבור קעביד מעשה וי"ל דהתם משום עדים זוממין פריך דלא חשיב להו מעשה אע"ג דמתחייב הנידון על ידם ושם מפורש יותר:.

וראה גם חי' הרמב"ן ב"מ שם [וואי] תיקשי לן הא דאמריי פ"ק דשבועות (גי ב') ועיקרא בפר' אלו הלוקין שבועה שאוכל ככר זה היום ועבר היום ולא אכלה וא"ר יוחנן אינו לוקה משום דלאו שאין בו מעשה הוא וריש לקיש אמר אינו לוקה משום דהתראת ספק הוא ולא שמה התראה משמע דס"ל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו והכא אפי' בלאו דחסימה שיש בו מעשה זוטא פטר איכא למימר התם אליבא דר' יהודה וה"ק אפי' לר' יהודה דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו פטור משום דהוה ליה התראת ספק וזהו שאמרו בפר' אלו הלוקין ותרוויהו אליבא דר' יהודה. וקיי"ל דלאו דחסימה לוקין עליו כר' יוחנן וקיי"ל נמי כוותיה דכל לא תעשה שבתורה לאו שיש בו מעשה לוקין עליו שאין בו מעשה ואינו בא לידי מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומקלל את חברו בשם, וכן פסק רבינו משמיה דגאון ז"ל ואע"ג דאיהו תני מימר לאו דוקא אלא כדמוקים לה ר' יוחנן גופיה בדוכתא. והויה יודע שאי אפשר לחסימה ולהנהיגה בלא עקימת פה שאלו היה אפשר אע"פ שעקם פטור כדאמריי התם שאני עדי' זוממין שישנו בראיה בפ' ד' מיתות זה פי' הראב"ד ז"ל.

ואין פירושי' נכון כלל, אלא שיש לומר דכי אמריי הואיל דוקא לענין קרבן דכתיבא עשייה ועשה מאחת מהנה להוציא דיבור שאין בו מעשה לעולם דכיון דעיקרו אדבור

בקדושת בדבורו ולאן שיש בו מעשה איקרי, וחסימה נמי והנהיגה דכותה אקרי, בקולו היא נחסמת ואינה אוכלת ובקולו הוא מנהיגה והיא מהלכת ודמו לממר, וכבר הא דכתיבה בפרק השוכר את הפועלים בסיעתא דשמיא".

ולהעיר מאג"ק כ"ק אדמו"ר חט"ז ע' רלח (שנכתב להרש"י ז"ל כחודש אחרי אמירת שיחה זו (בי"ט כסלו תשח"י) "דא"ג בהתועדות די"ט כסלו העבר נדבר ע"ד ענין הדבור (בקשר עם סיום התניא . . הנה) נזקקתי להענין דדבור חשיב כמעשה ושמוזכר גם בדא"ח, ולפלא שלא הוזכר בערכו החילוק דחידושי הרש"א לשבועות כ"א בשם הר"י מיגש".

24* שם.

25) כך פרש"י. אבל הרמב"ן (במלחמת ה' לסנה' שם) כ': דמאי ישנו בראי' והלא דבורן גרם להם ולא ראיתם והם לא ראו מעולם מה שאמרו שהרי זוממין הן (וגורס "וישנס באיה" כברי"ף וכו').

ולפרש"י וכו' הפי' ב"ישנס בראי" דעדים זוממים לוקין על שקר שבגדר ראי'.

25* עיין שבת (קנ"ג, ב): אמר רמי בר חמא המחמר אחר בהמתו בשבת בשוגג חייב חטאת במזיד חייב סקילה מאי טעמא אמר רבא דאמר קרא לא תעשה כל מלאכה אתה ובהמתך בהמתו דומיא דידיה מה הוא בשוגג חייב חטאת במזיד חייב סקילה אף בהמתו נמי בשוגג חייב חטאת במזיד חייב סקילה אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דכתיב תורה אחת יהיה לכם לעושה בשגגה והנפש אשר תעשה ביד רמה הוקשה כל התורה כולה לעבודה זרה מה עבודה זרה דעביד מעשה בגופיה הכא נמי עד דעביד מעשה בגופי'.

26) ראה לקח טוב (להר"י ענגעל) בתחלתו.

26*) קידושין מא, א (אוצ"ל מא, ב) "אלא לא לכתוב רחמנא בתרומה ותיתי מהנך הי"נ

הוא דמחייבין ליה מיעט הכתוב דבור שיש בו הקצת שפתיים כדבור שאין בו הקצ' שפתיים דבעי תורה או לעושה בשגגה אבל חסימה בקול לענין מלקות כל היכא דאיכא הקצת שפתי' חייב ולא עשו בו דיבור שיש בו מעשה זוטא כדבו' שאין בו מעש' כלל דחיובי' דהאי לאו אדבורי' הוא לעולי' ובכה"ג לא מיעט רחמני ממלקות. כך נ"ל".

נמוק"י שם "הויא מעשה: כמו מימר שדבורא בעלמא הוא שאומר זו תמורת זו ומקרי יש בו מעשה משום דאתי מאותו דיבור מעשה שנתפסת הבהמה בקדושה בדיבורו וה"נ בקולו היא נחמסת ובקולו הוא מנהיגה היא הולכת ולפיכך מקרי לאו שיש בו מעשה ולוקין עליו".

חי' הרשב"א שבועות שם "חוץ מנשבע וממר ומקלל את חבירו בשם. הקשה הרב ר' יוסף הלוי ז"ל והא הני נמי מעשה יש בהן, דהא איכא הקצת שפתיים, וקיי"ל בסנהדרין (סה, א) דהקצת שפתיים הוא מעשה. ותירץ דמעשה כל דהו הוי אבל בעלמא בעיא מעשה רבא. והתם בסנהדרין אמרינן דהקצת שפתיים מעשה זוטא הוי. ובתוס' הקשו מפני מה לא מנו בהדי הני עדים זוממין ומוציא שם רע, ותירצו דהנך מכתב כתיבי בהדיא עדים זוממין דכתיב (דברים יט, יט) ועשיתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו, אי נמי משום (שם כה, א, ב) והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע, והיה אם הכות הרשע, וכדאיתא בריש פרק קמא דמכות (ב, ב) ובמוציא שם ר כתיב (שם כב, יח) ויסרו אותו, והלכך הנך לא איצטריכו ליה למימר, אבל הני איצטריכו ליה.

ואכתי איכא למידק דהכא משמע דלרי' יוחנן לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו, ואלו בפרק השוכר את הפועלים (בבא מציעא ז, ב) אמר ר' יוחנן חסמה בקול והנהיגה בקול לוקה, ויש לומר דר"י לית ליה כי הא דממר מעשה חשיב ליה הואיל ואתי מדיבורו מעשה, שהרי השני נתפס בקדושת הראשון בדבור וכדאמרינן בתמורה (ג, ב) עלה דההיא א"ל ר' יוחנן לתנא לא תיתני ממר דדבורא דאית ביה מעשה הוא, כלומר שהבהמה נתפסת

לקו"ת בלק סז, ג ואילך ייש להבין מהו תוספת העילוי להנשמה בעוה"ז בהתלבשותה בגוף הגשמי מאחר שבמקור חוצבה היתה כלולה ומתאחדת באור א"ס ב"ה בבחינת מחשבה בחי' עלמין סתימין למעלה מעלה מבחינת שם ובחי' דבר ה' בעלמין דאתגליין כנ"ל".

שבת שובה סו, ב מ"מ דבררה תורה כלשון בני אדם מחשבה דבור ומעשה לגבי הקב"ה היינו מ"ש בראתנו יצרתנו אף עשיתנו. [עמ"ש מזה בד"ה מי מנה]. בראתנו בחי' מחשבה כי בריאה היא מאין ליש כך המחשבה היא מאין שלא נולדו ונתהוו בחי' אותיות קודם המחשבה ואותיות המחשבה הן בבחי' העלם. וכך בחינת הבריאה היא להיות עלמין סתימין דלא אתגליין (כמו עד"מ אותיות המחשבה שאינן נפרדים. משא"כ אותיות הדבור שיוצא ההבל לחוץ. ועמ"ש בד"ה אז ישיר בפי בשלח). ועוד).

27* נסמן לעיל בהערה *10, 13.

28) ראה בכ"ז בארוכה בהמשך תרס"ו שם. ושם מפרש שלכן נאמר "כי לא מחשבותי מחשבותיכם", כי בדיבור יש קצת התדמות, עיי"ש "וזהו שהדבור שלמטה הגם שהוא רק גרם, ולא ממהות הדבור כו' כנ"ל, מ"מ, עצם הפעולה הרי מתדמה בערך קצת, אבל הפעולה שע"י מחשבת האדם היא ג"כ עשי' ממש, ואינו משתווה ומתדמה כלל אל פעולת המח' למעלה. וזהו דמחי' למטה לא תפעול מאומה. . ומה שפועלת באדם העשי' (בדרך גרם כו') אין זה פעולת המחשבה, כ"א פעולת הדבור. . משא"כ למעלה כשעלה במחי' מיד נתהווה ולכן אמר כי לא מחשבותי מחשבותיכם, שבחי' המחשבה שלמטה אין לה דמיון כלל לבחי' המחשבה שלמעלה כו'".

וראה לקו"ת שה"ש יז, ג-ד "והענין הוא כי הנה באדם הרהור דהיינו מחשבה לא עביד מידי כי הנה המחשבה נקי' נהר כנודע בפ"י ונהר יוצא מעדן והיינו דכמו הנהר שנובע מן מקורו והולך בתמידות לא ינוח ולא יעמוד. כך המחשבה היא נובעת בתמידות ממקורה מהשכל ולא תנוח אפי' רגע

ואלא אתם גם אתם למה לי מיבעי ליה לכדרכי ינאי דא"ר ינאי גם אתם מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית הא למה לי קרא מדרכי חייא בר אבא א"ר יוחנן נפקא דא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן אין העבד נעשה שליח לקבל גט מיד בעלה של אשה לפי".

26)** שהיא "חלות" תקיפה כ"כ דיכולה לבטל מציאות (לענין דערכין - ערכים פ"א מ"ג, וכיו"ב).

27) בלשון הקבלה וחסידות (ראה לעיל בפנים ס"א) ממחשבה נבראו עלמין סתימין ומדיבור עלמין דאתגליין (שעהיוה"א פי"א. תו"א סט, ד ישיש למעלה כביכול בחי' מחשבה ובחי' דבור דהיינו שבחי' מחשבה נקי' עלמין סתימין. . ובחי' דבור נקי' עלמא דאתגלייא. ונקי' אותיות לשון התגלות מלשון תרגום ואתא. כי הנה הדבור מקבל מבחי' המדות עליונות שבחי' שיתא יומין דבראשית הם ששה מדות עליונות. . ובהיות כן שהששה מדות עליונות הם למעלה מבחי' התפעלות ושינוי ע"כ כדי שיהיה נמשך מבחי' המדות לבחי' הדבור להיות עלמא דאתגלייא הוא רק בבחי' אחוריים לשון תרגום כו'. . ולכן בששת ימי בראשית לא נזכר רק שם אלקים כי בששת ימי בראשית היה ההמשכה מבחי' שם הוי"ה להתלבש בשם אלקים שהוא בחי' הדבור לומר יהי אור יהי רקיע כו').

עא, א "ובחי' הדבור הוא בחי' עלמא דאתגליי' כמו הדבור הגשמי שבאדם עד"מ שהוא לבוש אמצעי של הנפש שאינו מתאחד כ"כ עם הנפש אלא הוא יוצא מההעלם אל הגילוי לחוץ לזולתו. ונעשה בחי' בפ"ע. משא"כ ישראל עלו במחשבי' שהוא בחי' לבוש הפנימי שמתאחד עם הנפש והוא בחי' עלמא דאתכסייא. כי המחשבה הוא בבחי' העלם והמחשבה היא מתאחדת עם הנפש המשכלת תמיד בלי פירוד כי א"א להיות גילוי השכל כלל בלא מחשבה שמחשב ומהרהר בשכל זה. אבל באותיות הדבור אין השכל מתלבש אלא לפעמים כשעולה ברצונו לדבר".

דבור שאין הדבור קרוי מעשה אבל חסימה כיון שישנה במעשה גמור אף החסימה בקול היא כמעשה ואע"פ שהביא בגמ' כאן ראייה לדבריו רבי יוחנן ממימר מכל שכן קא מייתי לה וצריך להתיישב בזה בסוגיית הגמרא".

(31) נוב"י מהד"ת האו"ח סע"ו "ומה שהקשה עוד מעלתו על דברי הה"מ הנ"ל ממה דפסק הרמב"ם בפ"א מחמץ שאינו לוקה כי אם בקנה חמץ בפסח או חימצו שעשה מעשה אבל אם היה לו חמץ ולא ביערו אע"פ שעובר בשני לאוין אינו לוקה. ולדברי הה"מ קשה כיון שמשכחת לה מעשה היה לו ליחייב גם בלי מעשה וגם זה לא קשה דהה"מ קאמר היכא שיכול לעבור ע"י מעשה חייב גם בלי מעשה והיינו כמו חסימה שהרי יכול לעבור עתה לאו זה במעשה וזה דומה למה שאמרו כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו אבל המשהה חמץ הרי על חמץ זה אי אפשר לעבור במעשה שהרי כבר הוא שלו ולהפקירו או למכרו ולחזור ולזכות בו אי אפשר שאינו ברשותו לא למכרו ולא להפקירו. ואפילו לפי מה שחידשתי במס' פסחים דף וי"ו ע"ב דאם הנכרי משך החמץ קנאו מ"מ אין זה ביד הישראל שיזכה בו נכרי וגם כשיזכה בו אין ביד היהודי שיחזור הנכרי ויתננו לו ולכן אין בידו שיכול לעבור בקום עשה על חמץ זה ולכן אינו לוקה. וגם בלא"ה יש לדחות קושייתו דהרב המגיד לא קאמר אלא דחסימה שאפשר במעשה גם החסימה בקול היא כמעשה והיינו כיון שהקול הוא ג"כ עכ"פ קצת מעשה אבל המתגלח וכן המשהה חמץ שאין שם שום מעשה כלל לא מהני מה דמשכחת לו ע"י מעשה" עיי"ש לשלימות הענין. **מלא הרועים ערך לאו שאב"מ אות ח.**

(32) לדעת כמה אחרונים (הובאו בשד"ח (כרך ב) מערכת ל כלל יב) גדם המ"מ ס"ל (כחילוק התוס') וצריך דיבור שע"י נעשה מעשה - אבל ראה בשד"ח (שם) שהוכיח מלשון המ"מ עצמו דלית לי' חילוק זה.

(33) נוב"י שם.

שתמיד תשוטט מחשבת האדם באיזו דבר. ואעפ"כ לא תפעול שום פעולה מורגשת ולא תעשה רושם כלל ולא כמו הדבור והמעשה שעושין רושם. כמו עד"מ כאשר ידמה אדם במחשבתו להוות ולעשות איזו מציאות שיהיה הנה מחשבתו לא תפעיל ואף אם ידמה ויצייר בשכלו צורת המציאות אשר ברצונו להוות עכ"ז והיה כלא היה עד יפעל ויצא לפועל ע"י כח המעשה דוקא או ע"י הדבור שמצוה לאחרים לעשות. ונמצא המחשבה אין לה כח לפעול ולעשות כמו הדבור והמעשה שעיקר הפעולה אינה אלא ע"י המעשה דייקא או הדבור. . ואין כן למעלה במחשבתו ית' שהמחשבה דייקא היא תפעיל (והיא היש) כי כאשר עלה במחשבתו ורצונו להוות ולהאציל האצילות הנה אז נאצל ונתהווה ממש על ידי מחשבה זו כו"י. **אוה"ת במדבר ע' צה ואילך.**

(29) ראה לעיל ס"א ובהערה *9.

(30) הל' שכירות פי"ג ה"ב בדברי הרמב"ם שם "כל המונע הבהמה מלאכל בשעת מלאכתה לוקה שנתאמר (דברים כה ד) "לא תחסם שור בדישו" . . אַחַד הַחוֹסֵם אוֹתָהּ בְּשַׁעַת מְלֹאכָה וְאַחַד הַחוֹסֵם אוֹתָהּ מִקֵּדָם וְעִשָּׂה בָּהּ מְלֹאכָה וְהָיָא חֲסוּמָה אֶפְלוּ חֲסוּמָה בְּקוֹל לֹקֵה" פירש המ"מ "מחלוקת דר' יוחנן ור"ל ופסק כר"י וכן בהלכות והטעם בגמרא דעקימת שפתיו הויא מעשה וכבר הקשו המפרשים ז"ל ממה שאמרו כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ מנשבע ומימר ומקלל את חבירו בשם אלמא דעקימת שפתים לא הויא מעשה והרב ז"ל כ"כ בפ"י"ח מהלכות סנהדרין ותימה איך פסק שתיהן והעיקר שמה שאמרו כאן דעקימת שפתים דחסימה היא מעשה הוא מפני שדבורו בא לכלל מעשה שע"י קולו היא נחסמת אבל דבור שאינו בא לכלל מעשה לא ומימר דומה הוא לחסימה ולאן שיש בו מעשה הוא שהרי ע"י דבורו נתפסת הבהמה בקדושה והיינו דא"ל ר"י לתנא לא תיתני מימר אלו דבריהם ז"ל ורבינו כתב מימר ולקח המימרא אע"פ שלא היה צריך דלמסקנא מימר לאו שיש בו מעשה הוא כיון שדבורו בא לכלל מעשה כמ"ש ואפשר היה לי לומר שכל לאו שא"א בו מעשה אלא

37) שם ע' נ. ועיי"ש בארוכה עוד ביאורים.

38) שם ריש ע' נב.

39) וכהפ"י (שם ע' נז) ב"משביעים אותו - מלשון ומשביע לכל חי רצון", היינו שהשבועה משביעה את האדם עם הכחות הנצרכים לו למלחמת היצר כו'.

39*) וכמארז"ל (ראה לעיל ס"ה משבועות שם): חוץ מנשבע כו'.

אף דשם איירי בשבועה שאוכל ולא אכל - הרי ע"י השבועה עכ"פ מתקשר (עם המעשה), ובל' ההלכה: איסורו (דהשבועה) חישובו (למעשה האכילה) - בכורות י, א ו"טעמא מאי מטמאי רבנן אמרוה רבנן קמיה דרב ששת הואיל ואיסורו חישובו. וראה צפע"נ כללים בערכו.

40) ראה לקו"ת שמע"צ פג, סע"ב ואילך "אך כיצד נמשך כח ועוז לאהבה טבעית זו לעורר את האהבה העליונה מפרש הכתוב אשר נשבעת לאבותינו נשבעת לשון נפעל וכן כל לשון שבועה מדבר בלשון נפעל כלומר שהתקשר אי"ע בשבועה כמ"ש או השבע שבועה כו' והענין כי צריך להבין ענין שבועה זו מה טבעה ולמה היה צריך הקב"ה לישיב ואיך שייך אצלו ית' לשון שבועה אלא הענין הוא עד"מ כאדם הנשבע לחבירו שהוא כדי שלא ישנה אפילו אם יגרום איזה דבר שיצטרך לשנות שאם היה גלוי וידוע לפניו שאין שום ענין הגורם השינוי לא היה צריך לשבועתו".

וכענין כריתות ברית - ראה תו"א יג, ג ו"ע"ז ארז"ל גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות. פי' גדולה מילה היא בחי' המילה הגדולה שמלמעלה למטה (ע"י במק"מ על הזוהר ח"ג דרל"ג ע"ב ובלק"ת פ' קדושים בטעמי מצות מענין גדולה מילה) שימול ה' את לבבך ולכן נכרתה ב"יג בריתות פי' כידוע שענין הכריתות ברית הוא למעלה מן השכל והדעת ע"י ב' אוהבים שעושים כריתות ברית להיות אוהבים זע"ז

34) ראה נדה יז, א ו"ת"ר ג' דברים נאמרו בצפרניים שורפן חסיד קוברן צדיק זורקן רשע" וטוס' שם ד"ה שורפן חסיד: "דליכא למיחש שמא יתגלו ובערוך [ערך שלש] פירש ששרפת צפורן מזקת לאדם וכן כל דבר הבא מן האדם כדאמר בס"פ כלל גדול (שבת דף עה:): גבי דם הנדה איידי דחלשא לא מצנעה לשונרא ולכך הוא חסיד שמחמיר לשורפן אע"ג שמזיק לו". - אבל כמה דרגות ב"חסיד" ועד להמבואר בתיקונים כו' (הובא בתניא ספ"י): איזהו חסיד המתחסד עם קונו כו'. וראה לקמן הערה 43.

35) ע"ד המבואר בלקו"ש ח"ד ע' 61 ואילך בענין "ובו תדבקון" שהוא הציווי לידבק בהקב"ה, ולכן הוא גומל חסדים כו' כמו שעשה הקב"ה (אף בגמ"ח כו' באופן שמצ"ע לא היה מחויב בזה).

וי"ל דמכיון ד"ובו תדבקון" הוא כדרך ציווי, אי"ז אמתית ענין הדביקות (ראה לקו"ש שם ע' 62 "מכיון שהמצות הן בדרך ציווי כו', היינו שהאדם מקיימן בפועל משום שהוא מצווה על עשייתן, הרי זה גופא מוכיח שהצוותא וחיבור של האדם בהקב"ה היא באופן שמורגש מציאות של ה"נצטווה". . משא"כ בהענין ד"ובו תדבקון", אף שגם זהו הוא בדרך ציווי, הרי אין הציווי. . אלא על הדביקות, שמהותה הוא שהאדם דבוק בו בהקב"ה" ובהערה 56 "ולכן בזה דוקא נאמר הלשון ובו תדבקון, הדבק בדרכיו, משא"כ מצות הם מלי' צוותא וחיבור, וי"ל שהוא ע"ד ההפרש שבין התקשרות ודביקות. . משא"כ דביקות מורה שאינו מציאות לעצמו והם דבר א'..."), ולכן כתוצאה מדביקות זו ה"ה (רק) "גומל חסדים כו'" - ענין שיש מקום (גם מצד מציאות האדם) להדמות להקב"ה.

אבל הדביקות דבחי' חסיד היא בבחי' ביטול לגמרי. ומצד דביקות זו ה"ה מתנהג "כמו שעשה הקב"ה" גם בענינים שמצד מציאותו הוא אין מקום להדמות לו ית'.

36) קיצורים והערות לתניא ע' מח ואילך.

דהיינו שיוכרח להיות אוהבו אף אם לא היה נמשך אצלו אהבה זו אליו אח"כ מצד השכל".

לקו"ת נצבים מד, ב "ביאר הכתוב אח"כ לעברך בברית והענין כמו למשל שני אוהבים שכורתים ברית ביניהם שלא תפסוק אהבתם שאלו היה הדבר שהאהבה תלויה בו קיים לעד לא היו צריכין לכריתת ברית ביניהם אלא לפי שיראים שמא יבוטל הדבר ובטלה האהבה או שמא יגרום איזה מניעה מבחוץ. וע"י כריתת הברית תהיה אהבתם אהבה נצחית בל תמוט עולם ועד ולא יפרידם שום מניעה מבית ומחוץ. והיינו מפני שעושין ביניהם קשר אמיץ וחזק שיתייחדו ויתקשרו באהבתם בקשר נפלא ולמעלה מן הטעם והדעת שאף שע"פ הטעם והדעת היה צריך לפסוק האהבה או לגרום איזה שנאה אעפ"כ מחמת הכריתות ברית מוכרח להיות אהבתם לעד קיימת ועל כל פשעים תכסה אהבה זו וקשר אמיץ זה לפי שבאו בברית והתקשרות כאלו נעשו לבשר אחד. וכמו שלא יוכל לפסוק אהבתו על עצמו כך לא יפסוק מעל חברו". **ועוד.**

(41) ירושלמי ברכות פ"א ה"ד "חברייא בשם ר' יוחנן דודים דברי סופרים לד"ת וחביבים כד"ת חכך (שיר השירים ז) כיון הטוב. שמעון בר ווה בשם ר' יוחנן דודים דברי סופרים לד"ת וחביבים יותר מד"ת (שיר השירים א) כי טובים דודיך מיין. ר' בא בר כהן בשם ר' יודה בן פזי תדע לך שחביבים דברי סופרים מד"ת שהרי ר"ט אלו לא קרא לא היה עובר אלא בעשה וע"י שעבר על דברי ב"ה נתחייב מיתה ע"ש (קהלת ו) ופורץ גדר ישכנו נחש". **סנה' פי"א ה"ד. ע"ז פ"ב ה"ז.**

שהש"ר עה"פ (א, ב) כי טובים דודיך מיין (ב) "דבר אחר, כי טובים דודיך מיין, דברי תורה דומין זה לזה, דודין זה לזה, קרובין זה לזה, האידך מה דאת אמר (ויקרא כה, מט): או דדו או בן דדו. (ויקרא יא, לו): אדך מעין ובור מקנה מים שמשיריו, שנקאמר (ויקרא יא, לח): וכי יתן מים על זרע. שמעון בר אבא בשם רבי יוחנן, חביבין דברי סופרים כדברי תורה, מה טעם וחקך

כיון הטוב. חבויא בשם רבי יוחנן, חביבין דברי סופרים מדברי תורה, שנקאמר: כי טובים דודיך מיין. האומר אין תפלין לעבור על דברי תורה, פטור. ה' טוטפות, להוסיף על דברי סופרים, חיב. רבי אבא בר כהנא בשם רבי יהודה בן פזי שמע ליה מן הדא, אמר רבי טרפון אני הייתי בא בדודי והייתי לקרות כדברי בית שמאי וסכנתי בעצמי מפני הליסטין. את חמי אם לא קרא היה עובר על מצות עשה בלבד, עכשו שקרא נתחייב בנפשו, הוי חביבין דברי סופרים מדברי תורה. רבי חנינא בריה דרבי אדא בשם רבי תנחום בר אחא".

(42) ראה לקו"ת מטות (פה, א) שע"י דקדוקי סופרים נתעורר האהבה רבה, ע"ש "אמרה כנס"י ערבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה. . כי כל הגדרים והחומרות שבדברי רז"ל ודרכי מוסר שבאגדות ופרקי אבות כולם נמשכים מבחינת אהבה רבה כמ"ש אהבתי אתכם אמר ה'. . וכמו למשל מרגליות מה שהיא יקרה ביותר שומרה ביותר שמירה מעולה כלי בתוך כלי. כך מחמת גודל אהבתו יתי אלינו מחמיר ומדקדק עלינו בדקדוקי סופרים שהן המה דברי תורתנו הנמשכות מאה"ר בסייגים וגדרים לזכותינו לטוב לנו שנהיה נקיים לפניו ית'. . והנה בזמן שבהמ"ק היה קיים היה סגי בדאורייתא כי היתה נאמנה את ה' רוחנו ולא משכנו חבלי עבותות אהבתנו לתאוות גשמיות והיה בנקל להיות אהבת ה' קבועה בלב כל איש להיות בהתלהבות לעבודת ה' ותורתו גם מבלי שנתעורר מזה אהבה רבה אך דור אחר דור כי נתמעטו הלבבות השלימות בעבודת ה' באהבה עזה ברשפי אש ונכונו באש זרה באהבות ותאוות גופניות וכ"כ גברו עלינו עד אשר לא נוכל לעבוד ה' באהבה בלתי שנתעורר מזה אהבה רבה ע"י דקדוקי סופרים וחומריותם בכל פרטיהם הן בבחינת סור מרע בכל החומרות שבגמרא ופוסקים והן בבחינת ועשה טוב בדברי מוסר שבאגדות ומילי דאבות עין טובה שיראה את חברו בטוב עין ורעת רעהו אל יחשוב בלבו וכן לב טוב וחבר טוב כו".

43) זח"ב קיד, ב "ובגין דאָת הוית גומל חסד עם שכנינתא, דכל פקודין דילך לקיימא, איזהו חסיד המתחסד עם קונו. יהב לך מדת חסד. ובגין דנטרת פקודין דלא תעשה, והוה לך לאתגברא על יצרך, למקשר ליה תחות ידך, ולא אשתדלת בהאי פקודא, אלא לקשרא סמא"ל תחות ידא דקודשא בריך הוא".

אלא כדפירשו בתיקונים איזהו חסיד המתחסד עם קונו עם קן דיליה לייחדא קב"ה ושכינת"י בתחתונים וכמ"ש ברעי מהימנא פי תצא כברא דאשתדל בתר אבוי ואימיה דרחים לון יתיר מגרמיה ונפשיה ורוחיה ונשמת"י כו' ומסר גרמיה למיתה עליהו למיפרק לון כו' וכמ"ש במ"א".

44) ראה שעהיוה"א שם. תו"א עא, א. לקו"ת בלק וש"ש שם בהערה 27. ובכ"מ.

45) ראה המשך תרס"ו שם.

46) וכידוע שהג' עולמות בי"ע הם בחי' מחדו"מ (תו"א עה, ב "והנה ביוצר אור אנו אומרים כולם כאחד עונים כו' קדוש כו' כולם כאחד דוקא וכמ"ש בזוהר דלא מקדשי ליה לעילא עד דישאל מקדשי ליה לתתא דמקדשין ליה כולא כחדא. פי' כי ג' עולמות בי"ע שהם הנק' בחי' בהמה ולשם ממשיכים בחינת הדעת. והנה ג' עולמות בי"ע הם ג' בחי' מחשבה ודבור ומעשה כי ישראל עלו במחשבה". **לקו"ת בלק שם. וראה בארוכה אוה"ת ואתחנן ע' ריז ואילך (ובכ"מ).**

47) תנחומא צו יג "כלומר, בעבדי אף על פי שאינו משה, וכן במשה אף על פי שאינו עבדי, פדאי הוה לירא מפניו. וכל שכן שהוה עבדי, ועבד מלך מלך. והוה לךם לומר, אין המלך אוהבו חנם" **(הובא בפרש"י עה"פ בהעלותך יב, ח** "פה אלה אדבריו ומראה ולא בחידת ותמנת הוה גביט ומדוע לא יראתם לדבר בעבדי במשה" פרש"י "בעבדי במשה. אינו אומר בעבדי משה אלא בעבדי במשה בעבדי אף על פי שאינו משה במשה אפילו אינו עבדי כדאי הייתם לירא מפניו וכל שכן שהוא עבדי ועבד מלך מלך היה לכם לומר אין המלך אוהבו חנם ואם תאמרו איני מכיר במעשיו זו קשה מן הראשונה").

ספרי דברים ו "עד הנהר הגדול נהר פרת - שרובו ותוקפו כנגד ארץ ישראל. משל ההדיוט אומר: עבד מלך - מלך, הדבק לשחור - וישתחוו לך".

זח"ג רכב, ב "אלא בגין דאוקמוה רבנן. ולא עם הארץ חסיד. דאורייתא אתיהיבת מימינא דקודשא בריך הוא, דאיהו חסד. ובגין דא, מאן דאתעסק באורייתא, אתקרי חסיד. בגין דא, אמינא לקודשא בריך הוא, שמרה נפשי, ולא תדון לה פעובדי אלון עמי הארצות, דאתמר בהו ולא עם הארץ חסיד. ואי תימא, כמה עמי הארצות אינון דעבדו חסד. אלא הכי אוקמוה, אי זהו חסיד, זה המתחסד עם קונו. כגון דוד דהוה מחבר. ומאי הוה מחבר, אורייתא דלעילא הוה מחבר עם קודשא בריך הוא. ובגין דא, שמרה נפשי פי חסיד אני".

הקדמת תקו"ז א, סע"ב "עד דאמר מלך אלון הא סבא אנדמן ליה ואמר, והא פתיב ואת הבנים תקח לך, אמר ליה סבא כל אתין לרבויי, ובגין דא לא אמר והבנים תקח לך, אלא ואת, לרבות אפרוחים, אבל לא אמר הבנים תקח לך, אמר ליה בריך אנת בוצינא קדישא דהכי הוא ודאי, ובנים אינון ודאי תחות אימא עלאה, חסידים גבורים מארי תורה חוים נביאים צדיקים, חסידים מסטרא דחסד דרגא דאברהם, ואוקמוה עליה אין חסיד אלא המתחסד עם קונו, דעביד ליה קן דאיהו אכסניא דיליה, ודא שכנינתא דאיהי קן דיליה בית דיליה היכל דיליה, מלון דיליה ובארעא קדישא איהי יחודיה ובייתה, ולא מלון ואכסניא, אלא כפום ההוא בר נש דתקין לה, ובגין דא יחיב מדת חסד לאברהם".

וראה תניא פ"י "ועוד נקראים בני עליה מפני שגם עבודתם בבחי' ועשה טוב בקיום התורה ומצותיה הוא לצורך גבוה ומעלה מעלה עד רום המעלות ולא כדי לדבקה בו ית' בלבד לרוות צמאון נפשם הצמאה לה' כמ"ש הוי כל צמא לכו למים וכמ"ש במ"א

כביכול תפש להקדוש ב"ה כאדם שתופש בחבירו שכן הוא אומר ועתה הניחה לי, ויש לך ללמד מפסוק אחר (דברים ט, יד) הרף ממני ואשמידם, הוי מי יאמר לו מה תעשה".

49) מדרש לקח טוב עה"פ חיי שרה כג, יג "וַיִּדְבֹר אֶל־עֶפְרָוֹן בְּאֲזָנָי עַם־הָאֶרֶץ לֵאמֹר אֶךָ אִם־אֲתָה לֹו שְׂמַעְנִי נִתְּתִי כֶסֶף הַשָּׂדֶה קֹחַ מִמֶּנִּי וְאֶקְבְּרָה אֶת־מִתִּי שְׂמָה" **חיי שרה כג, יב** "נתתי. אמירתן של צדיקים מעשה. דלא כתיב אתן. אלא נתתי".

50) בלקו"ת שבת שובה (סו, ג) ובכ"מ מבואר דזה דבשבת "דבור אסור הרהור מותר" - כי בשבת שובה הקב"ה מבחי' דבור והעולמות מקבלים חיותם מבחי' מחשבה (עולם הבריאה) ולכן הרהור מותר "אך הענין דכתיב כי ששת ימים עשה דייקא דהיינו מה שנתפשט ונמשך החיות ע"י בחי' עשייה אבל בשבת שבת מבחינת התלבשות בבחי' עשייה וגם לא נתלבש בבחי' הדיבור שהם עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. . והקב"ה שבת מבחינת הדיבור כי ששת ימים עשה היינו ע"י עשרה מאמרות וביום השביעי שבת מהם אלא התלבשות אור א"ס ב"ה להוות ולהחיות הברואים ולדש בטובו מאין ליש בשבת בוא בבחי' המחשבה לבדה שהוא עולם הבריאה ולכן נמשכה נשמה יתירה בשבת דהיינו מעולם הבריאה. . ולכן ארז"ל דיבור אסור הרהור מותר אבל אין זה בדרך התלבשות אלא בחינת עשייה הוא בבחי' ביטול לגבי בחי' המחשבה הנ"ל. . והנה לשון שביתה שנאמר אצל הקב"ה כי בו שבת הוא עד"מ כאדם השובת ונח ממלאכתו אשר עשה שבשעת מעשה היה שכלו ומחשבתו מלובשים במעשה ההיא ואח"כ כששובת חזרו שכלו ומחשבתו למקורן. . וכך עד"ז בשבת עולה החיות שנמשך בששת ימי המעשה בע"מ שנברא העולם לבחי' המחשבה (דהיינו שעלמין דאתגליין מקבלים החיות ממקום שמקבלים עלמין סתימין ונקרא חצר הפנימית הפונה קדים ועלמין סתימין מתעלים יותר כו')".

ב"ר פט"ז, ג "רבי חנינא בר אמי בשם רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר: אובל אוותינטין של נהרות והכתיב (דניאל ו): ואני הייתי על יד הנהר הגדול הוא חדקל, אלא לפי שדניאל ראה ב' חלומות, אחד בחדקל ואחד באובל וחדקל גדול מאובל. לפיכך הוא קורא אותו גדול. והלא הוא בברייתו של עולם אינו קורא אותו גדול, אלא שעלה והקיף את כל א"י דכתיב ביה (דברים ד): כי מי גוי גדול אשר לו אלהים. משל הדיוט אומר עבדא דמלכא מלכא, הדבק לשיחין וישחון לך". **(ובשבועות מז, ב: עבד מלך כמלך)**.

48) ראה שבת נט, ב "ודילמא נח נפשיה דרבי חנינא ורבי אפס כדקאי קאי ולא הוה ליה איניש ללוי למיתב גביה וקאתי להכא אם איתא דרבי חנינא שכיב לוי לרבי אפס מיכף הוה כייף ליה ותו דרבי חנינא לא סגי דלא מליך דכי הוה קא ניחא נפשיה דרבי אמר חנינא ברבי חמא יתיב בראש וכתוב בהו בצדיקים ותגזר אמר ויקם לך וגו'".

כתובות קג, ב "ואימא רבי חנינא נח נפשיה ור' אפס כדיתב יתיב ולא הוה ליה ללוי איניש למיתב גביה וקאתא איבעית אימא לוי לר' אפס מיכף הוה כייף ליה ואי בעית אימא כיון דאמר ר' חנינא בר חמא ישב בראש לא סגי דלא מליך דכתיב בהו בצדיקים (איוב כב, כח) ותגזר אומר ויקם לך".

סוטה יב, א "פרעה הרשע ספק מתקיימת גזירתו ספק אינה מתקיימת אתה צדיק בודאי שגזירתך מתקיימת שנאמר (איוב כב, כח) ותגזר אומר ויקם לך עמד והחזיר את אשתו עמדו כולן והחזירו את נשותיהן".

תנחומא וירא יט "מהו כל מה שהקב"ה חפץ לעשות, שלטון הוא ואין מי שימחה בידו, אלא מי יאמר לו מה תעשה, שומר מצוה אלו הצדיקים שמשמרים מצותיו של הקדוש ברוך הוא והקב"ה מקיים גזירתו, וכה"א (איוב כב, כח) ותגזר אומר ויקם לך וגו', תדע לך שכשעשו אותו מעשה בקש הקדוש ברוך הוא לכלותו, עמד משה

ואין בזה סתירה להמבואר בפנים, כי מובן שיש שביתה מכל המדריגות גם מבחי' מחשבה (ראה לקו"ת שם (בחצע"ג): ועלמין סתימין מתעלים יותר כו'.

וראה לקו"ת אמור (אוי"ל הכוונה שמציין שם להביאור לד"ה את שבתותי בפי בהר) לח, א "ועמ"ש בביאור ע"פ את שבתותי תשמרו בענין שבת תתאה שהוא עליי בי"ע באצ"י ביטול היש ושבת עילאה הוא עד"ז באצ"י ג"כ בחי' ביטול אמיתי בבחי' אין מקור החכמה כו' והיינו ג"כ כמש"כ שע"י התגלות אור א"ס בעולם התיקון נמשך ביטול עליון יותר כו"י" (פי בהר ד"ה **את שבתותי** "את שבתתי תשמרו ומקדשי תיראו וגו'. הנה פי' שבתתי הם שתי שבתות, שארז"ל (שבת קי"ח ב') אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין, והיינו ב' בחי' שבת שיש בכל שבת וכמ"ש עלת שבת בשבתו (ועמ"ש במ"א ע"פ והיה מדי חדש בחדשו גבי מדי שבת בשבתו) והיינו כמ"ש בזהר בראשית דף ה' ע"ב שיש שבת תתאה ושבת עילאה בכל שבת וע"ז נאמר את שבתתי תשמרו"י ובהביאור לד"ה את שבתותי שם (מד, א) " והנה להבין ענין הירידה צורך עלייה למעלה

מבחי' שעלו במחשבה, יובן בהקדים ענין השבת שיש שבת עילאה ושבת תתאה והיינו מ"ש וישבות ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה שהיא השביתה מבחינת עשייה זהו שבת תתאה ומ"ש עוד אח"כ כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא זהו שבת עילאה".

תו"ח שמות ח"ב ד"ה זכור את יום השבת (רסו, ב) "וזהו השביתה בדבור שנק' שבת תתאה והשביתה בחכ' בראש נק' שבת עילאה וכתוב כי בו שבת מכל מלאכתו אפי' בחכ' בראש שחוזר גם הוא למקורו בפנימי ועצמות החכ', שזהו כמו דבר מלך שמדבר בדבר חכ' לעצמו כפי כח חכ' העצמי שלמעלה הרבה מחכ' ושכל שמצמצם עצמו לענין הנהגת המדינה ולבנין ולמלאכה וכה"ג". **(ועוד) זיש שבת תתאה ושבת עילאה כו' ע"ש) אלא דבהאדם למטה נרגשת רק השביתה מבחי' דבור שמשם הוא מקור חיותו, ורק אצל "חסיד" נרגש גם השביתה מבחי' מחשבה - וראה לעיל הערה *9.**

51) וי"ל דמה שאדה"ז מקדים הביאור דבחי' זכור בפנימיות הוא נוגע גם לאופן הזהירות בדיבור: דוקא ע"י הדביקות בה' ("לדבקה בה' אחד") יכול להיות הזהירות מדיבור בתכלית ("שום שיחה בטילה").

נא לשלוח הערות או תיקונים ל: rabbimbrowd@gmail.com